

Raamattutyö Namibiassa ja Angolassa

RAPORTTI VUODESTA 2024

Uudet Testamentit

JULKAISUA VALMISTELTIIN

Mooseksen kirjat

KÄÄNTÄMINEN JA TARKISTAMINEN
JATKUI

Apokryfikirjat

KÄÄNTÄMINEN JATKUI

Koko Raamattu

KÄÄNNÖS VALMISTUU ARVIOLTA
VUONNA 2032

PIPLiA.voimasanoja

YLEISTÄ NAMIBIASTA ANGOLASTA

Namibia on noin 2,7 miljoonan asukkaan valtio Lounais-Afrikassa, Atlantin rannalla. Namibian naapurimaita ovat Angola ja Sambia pohjoisessa, Botswana idässä ja etelässä Etelä-Afrikan tasavalta, jonka alaisuudesta Namibia itsenäistyi vuonna 1990. 55 % väestöstä on alle 25-vuotiaita, ja kristittyjä on 80–90 %, joista noin puolet on luterilaisia.

Angola on noin 35,9 miljoonan asukkaan valtio eteläisessä Afrikassa. Lännessä Angola rajautuu Etelä-Atlantiin ja sen rajanaapureita ovat pohjoisessa Kongon republikaaninen tasavalta, idässä Sambia ja etelässä Namibia. Angolan väestö on nuorta: lähes 50 prosenttia angolalaisista on alle 15-vuotiaita.

RAAMATUNKÄÄNNÖSHANKKEET KWANJAMAN JA NDONGAN KIELILLE

Namibian väestöstä 49 % puhuu kwanjamaa tai ndongaa äidinkielenään. Heistä 90 % on kristittyjä ja aktiivisia kirkossakävijöitä. Angolassa kwanjaman puhujia on noin 2% väestöstä. Ndongan ja kwanjaman puhujat ymmärtävät toisiaan yli rajojen mutta kielten kirjoitusasussa, ortografiassa, on selkeä ero.

Kwanjama ja ndonga ovat elinvoimaisia kieliä, joita puhutaan sekä kaupunki- että maaseutuväestön keskuudessa kaikissa ikäryhmissä. Kirkossa kävijöiden keskuudessa toteutetun tutkimuksen mukaan kielten puhujien lukutaito on korkeaa tasoa.

Vuonna 2013 tehdyn tutkimuksen perusteella kwanjaman ja ndongan kielille tarvitaan nykyistä ajanmukaisemmat ja yhtenäisemmät raamatunkäännökset. Tutkimuksessa todettiin, että etenkin kwanjamankielisten nuorten on vaikea ymmärtää käytössä olevaa raamatunkäännöstä.

Uuden käännöksen avulla nuoret sukupolvet voivat ymmärtää Raamattua syvemmin ja sitoutua siihen paremmin, sekä vahvistaa oman kielensä osaamista. Uusi raamatunkäännös voi auttaa heitä pääsemään lähemmäksi Jumalaa ja syventämään suhdettaan Häneen.

Uusi käännös tehdään Namibian ja Angolan Pipliaseuran yhteistyönä ja se tulee käyttöön molemmissa maissa. Angolassa kwanjamaa puhutaan erityisesti katolisen ja luterilaisen kirkon piirissä. Molemmista kirkoista on käännöshankkeessa yksi kääntäjä, ja palauteryhmissä on jäseniä useista kirkkokunnista.

Uudet käännökset kwanjamaksi ja ndongaksi tehdään samanaikaisesti, jotta varmistetaan käännösten yhtenäisyys. Samanaikaisella käännöstyöllä saavutetaan myös kustannus- ja synergiaetuja.

Hankkeen arvioidaan valmistuvan 2032. Hanketta toteutetaan yhteistyössä Namibian Pipliaseuran, Angolan Pipliaseuran, paikallisten kirkkojen ja Suomen Pipliaseuran kanssa.

Raamatunkäännöstyön työmenetelmä: Pipliaseurojen raamatunkäännöstyötä tekevät paikalliset eri kirkkokuntia edustavat kääntäjät, jotka puhuvat kieltä äidinkielenään. Suomen Pipliaseura tekee Yhtyneiden Raamattuseurojen verkostossa käännöstyön konsultointia, arvioi osaltaan hankkeita sekä tukee niitä taloudellisesti. Käännöstyössä noudatetaan menetelmää, jossa kääntäminen jaetaan neljään peräkkäiseen vaiheeseen.

1. Kääntäjä laatii tekstistä raakakäännöksen.
2. Tämän jälkeen kääntäjän kollegat tarkistavat raakakäännöksen sisällön ja kieliasun, ja kääntäjät käyvät yhdessä läpi käännösten ongelmakohtia. Näin varmistetaan, että käännösten kieli vastaa sovittuja käytänteitä ja normeja.
3. Seuraavaksi kielenhuollettua käännoästä testataan valikoidun palauteryhmän avulla. Testauksen avulla pyritään varmistamaan, että tavallinen lukija ymmärtää käännoäksen.
4. Kun testauksen yhteydessä havaitut ongelmat on korjattu, käännoäskonsultti tarkistaa käännoäksen Raamatun alkukielistä tekstiä vastaan, jolloin korjataan mahdolliset ongelmat tai puutteet. Tämän jälkeen voidaan käännoäksen katsoa olevan valmis.

Lopuksi käännoäs siirtyy kirkkojen käsiteltäväksi ja hyväksytään niissä käyttöön.

Tavoite: Hankkeen tavoitteena on tuottaa paikallisten kirkkojen käyttöön ymmärrettävät ja helppokäyttöiset ndongan- ja kwanjamankieliset raamatunkäännökset.

Hankkeen eteneminen: Vuoden 2024 aikana valmisteltiin kwanjaman- ja ndongankielisiä Uuden Testamentin käännoäksiä painokuntoon kolmena versiona: ndongankielinen UT, kwanjamankielinen UT Namibian virallisen kirjoitusasun mukaan sekä kwanjamankielinen UT Angolan virallisen kirjoitusasun mukaan. Oikolukijoille järjestettiin koulutus syyskuussa, ja he antoivat korjausehdotuksensa marraskuussa. Kääntäjät laativat Uusiin Testamentteihin sanaston ja esipuheen sekä valitsivat ja työstivät tekstin

ymmärtämistä tukevat kuvat ja kartat. Tarkoitus on julkaista nämä kolme Uutta testamenttia koeversioina vuonna 2025. Vanhan testamentin puolella Mooseksen kirjojen ja apokryfikirjojen raakakäännökset ja käännösten testaukset ja tarkistukset jatkuivat.

Vuoden 2024 lopussa käännöstekstien tilanne oli seuraavanlainen:

Kwanjama

Vaihe 4: Koko Uusi testamentti, 1. ja 2. Mooseksen kirja

Vaihe 3: -

Vaihe 2: kolmasosa 3. Mooseksen kirjasta ja kolmasosa 4. Mooseksen kirjasta

Vaihe 1: 3.-5. Mooseksen kirja, Tuomarien kirja, Ruut, Tobit, Judit (valmiit), Joosua, 1. Samuelin kirja, 1. Makkabealaiskirja (kesken)

Ndonga

Vaihe 4: Koko Uusi testamentti, 1. ja 2. Mooseksen kirja

Vaihe 3: -

Vaihe 2: kolmasosa 3. Mooseksen kirjasta

Vaihe 1: 3.-4. Mooseksen kirja, Joosua, Ruut, Tobit (valmiit), 5. Mooseksen kirja, Tuomarien kirja ja 1. Samuelin kirja (kesken)

Käännöskonsultti Riikka Halme-Berneking vieraili kääntäjien luona Ondangwassa syyskuussa. Riikka konsultoi käännöstä etäyhteyksin kesä- ja marraskuussa. Käännöskonsultti Chris Pekka Wilde puolestaan vieraili kääntäjien luona Ondangwassa maaliskuussa.

Käännöstiimin kokoonpanossa tapahtui runsaasti muutoksia vuoden 2024 aikana. Kwanjamakääntäjä Pedro Nandesifeni jäi eläkkeelle. Hänen ja muutama vuosi aiemmin kuolleen kääntäjän tilalle valitut uudet kääntäjät, katolinen isä Verdiano Ndafindana Angolasta (kwanjama), ja luterilainen pastori Mweupandje Shuuya Namibiasta (ndonga) aloittivat työnsä helmikuussa 2024. He aloittivat heti Yhtyneitten raamattuseurojen kaksivuotisen kääntäjäkoulutuksen. Kun ndongakääntäjä luterilainen pastori Martha Kanyemba ja kwanjamakääntäjä anglikaanpastori Adreheid Mbangula siirtyivät toisiin tehtäviin, kutsuttiin

edellisvuoden kääntäjien valintatyöpajassa hyvin menestynyt luterilainen pastori Selma Angombe ndongakääntäjän tehtäviin. Syyskuussa 2024 käännöskonsultti Riikka Halme-Bernekingin johtamassa valintatyöpajassa valittiin uudeksi kwanjamakääntäjäksi anglikaanipappi Festus Shimweefeleni. Nämä uudet kääntäjät aloittivat työnsä vuoden 2024 lopulla ja aloittavat UBS:n kääntäjäkoulutuksen työnsä ohella vuonna 2025.

Uusien Testamenttien oikolukuvaiheessa kävi ilmi, että namibialainen virallinen ambokielten ns. disjunkttiivinen kirjoitusasu, missä tiettyjä verbien osia erotellaan toisistaan välilyönneillä, on niin vaikeaa ja vakiintumatonta, että jopa taitavien kielten opettajina työskentelevien oikolukijoiden korjausehdotukset olivat osin ristiriitaisia keskenään. Ndongan asiantuntija, afrikkalaisten kielten professori Petrus Mbenzi Namibian yliopistosta (UNAM) tuli apuun ndongan kirjoitusasun osalta, ja äidinkielestään kwanjamasta tohtoriksi väitellyt Edward Shikesho puolestaan antoi asiantuntija-apua kwanjaman kirjoitusasun osalta. Kääntäjät kokivat hyvin rohkaisevana näiltä asiantuntijoilta saamansa tuen.